

Utbildningsnämnden i Stockholms stad
Box 22049
104 22 Stockholm

Beslut efter tillsyn enligt personuppgiftslagen (1998:204) – PuL

Datainspektionens beslut

Datainspektionen konstaterar att Utbildningsnämnden behandlar personuppgifter i strid med kravet i 9 § punkten i) PuL att personuppgifter inte skall bevaras under en längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen.

Datainspektionen förutsätter att Utbildningsnämnden tar fram riktlinjer och rutiner för bevarande och gallring av personuppgifter i Skolwebben.

Senast den 30 april 2010 skall nämnden inkomma med en redogörelse för hur arbetet med att ta fram rutiner och riktlinjer för bevarande och gallring av personuppgifter i Skolwebben har omhändertagits.

Ärendet avslutas men kan komma att följas upp.

Bakgrund

Datainspektionen genomförde den 8 oktober 2009 en inspektion av Utbildningsnämndens personuppgiftsbehandling på Enskede skola.

Under inspektionen och i efterföljande skriftväxling, har bl.a. följande framkommit.

De IT-stöd som används på Enskede skola och som innehåller personuppgifter om elever, och i förekommande fall vårdnadshavare, är bl.a. Bosko och Stockholms skolwebb (Skolwebben). Det finns ett edu-nät och ett administrativt nät.

Bosko

Bosko är ett grundläggande registersystem på det administrativa nätet som regelbundet hämtar folkbokföringsuppgifter från KIR. Bosko innehåller uppgifter om elevers namn, personnummer, adress, vårdnadshavare, familjehistorik, syskon, upptagningsområde, boendeområde, sekretessmarkering, skolskjuts, klass, grupp, frånvarosammanställning, telefonnummer, e-post, betyg, resultat på nationella ämnesprov, modersmål och deltagande i modersmålsundervisning.

På skolan har två kanslisters samt de biträdande rektorerna behörighet till Bosko. Bosko är inte åtkomligt utanför Stockholms stads interna nät. Såväl kanslisterna som biträdande rektor har skrivbehörighet rörande elever i skolor i stadsdelsförvaltningen och läsbehörighet rörande övriga elever i Stockholms stads grundskolor.

I Bosko finns åtkomstloggar som bl.a. visar vilken användare som vid vilken tidpunkt läst eller skrivit uppgifter om en viss elev.

För driften av Bosko har nämnden anlitat Tieto. Det finns ett personuppgiftsbiträdesavtal med Tieto.

Uppgifter i Bosko gallras inte eftersom nämnden inte lyckats genomföra en gallringsutredning som lett fram till ett gallringsbeslut. Något beslut om att inte gallra uppgifter har inte fattats.

Skolwebben

I skolwebben finns på Enskede skola uppgift om elevers namn, personnummer, klass, grupp, skola, vårdnadshavare (om vårdnadshavaren skapat ett konto), eventuell e-postadress, frånvaro, resultat på nationella ämnesprov (under viss tidsperiod), uppgift om läsutveckling (LUS), omdömen, IUP, skriftlig bedömning (betygsbilaga för elever som inte uppnått G vid slutet av årskurs 9).

De frånvaroorsaker som kan anges är giltig, ogiltig samt annan aktivitet. Valbara kommentarer till frånvaroorsak är sen ankomst, lektion ej fullföljd, annat skolarbete, beviljade ledighet samt vårdnadshavare anmält.

Lärare och övrig personals inloggning sker med användarnamn och lösenord efter det att inloggning i det interna nätet skett. När personalen befinner sig på skolan är detta den enda möjliga inloggningsmetoden. När personalen befinner sig utanför skolan ges åtkomst till skolwebben över Internet. I dessa fall sker inloggning med personnummer, lösenord och ett engångslösenord som skickas med sms.

Lärarna har åtkomst till schema, nyheter vid skolan, meddelanden från Stockholms stad, e-postkonto, uppgift om vårdnadshavare och deras e-postadresser m.m. Lärarna har endast tillgång till elevuppgifter rörande de elever de undervisar och/eller är mentorer åt. Lärarna har åtkomst till elevernas grundläggande personuppgifter, frånvaro, IUP med skriftliga omdömen och läsutvecklingsschema.

Vårdnadshavare ges åtkomst till skolwebben över Internet genom e-legitimation. Vårdnadshavare har tillgång till nyheter vid skolan, information från klassföreståndare, frånvaro, schema samt IUP med skriftliga omdömen.

Elever kan logga in i skolwebben över Internet genom att ange användarnamn och lösenord. Elever har en mer begränsad åtkomst än exempelvis lärare och vårdnadshavare. Åtkomst ges till schema, nyheter vid skolan, meddelanden från Stockholms stad, information från klassföreståndare, e-postkonto, internt meddelandesystem, namn på klasskamraterna och deras scheman, namn på lärare, uppgift om gruppstillhörighet, IUP (ej skriftliga omdömen), enkätverktyg, mappar, frånvaro (endast giltig eller ogiltig).

För IUP och skriftliga omdömen finns ett antal fritextfält. Till stöd för denna dokumentation har skolans lärare fått en kopia av Skolverkets "Allmänna råd för den individuella utvecklingsplanen med skriftliga omdömen". Samtliga rektorer, en kontaktperson per skola samt alla skoladministratörer av Stockholms skolwebb har dessutom fått dokumentet "Kommentarbanker och skriftliga omdömen". På skolan har frågor rörande dokumentationen kring IUP och skriftliga omdömen även fått stort utrymme under studiedagar m.m.

För dokumentation i skolwebbens fritextfält kan lärarna istället för att formulera egna ord välja bland en mängd fasta formuleringar i en s.k. kommentarbank. Under vårterminen 2009 tog 70 lärare från Stockholms stads grundskolor fram en stor mängd bedömningskommentarer som kan användas av lärarna. Kommentarbankerna finns i samtliga ämnen och även till frågor som rör elevens utveckling i övrigt. Skolan kan själv välja att använda kommentarbankerna, redigera dem eller skapa helt egna utifrån den lokala pedagogiska planeringen.

Förutom fritextfält dokumenteras skriftliga omdömen genom att lärarna svarar på ett antal frågor där svarsalternativen är begränsade till två per fråga. Dessa är exempelvis ja/osäkert, nej/ja samt tillfredsställande/behöver utvecklas.

Samtliga vårdnadshavare informeras om personuppgiftsbehandlingen i skolwebben. Information sker genom dokumentet "Information om behandling av personuppgifter i Stockholms Skolwebb".

Uppgifter i Skolwebben gallras inte, utan uppgifter i Skolwebben skall bevaras för all framtid. Utgångspunkten är att de handlingar som skapats i digital form också bevaras i digital form. Elever som inte längre går i en skola som använder Skolwebben avslutas i systemet och dokumentationen rörande eleven arkiveras och kan tas fram av skolans arkivansvarige.

För driften av skolwebben har nämnden anlitat Tieto. Det finns ett personuppgiftsbiträdesavtal med Tieto.

Datainspektionens bedömning

Personuppgifter i fritextfält

I PuL finns bestämmelser om grundläggande krav på behandlingen av personuppgifter. I 9 § punkten c) PuL anges följande.

"Den personuppgiftsansvarige skall se till att personuppgifter samlas in bara för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål."

Bestämmelsen innebär att ändamålen måste bestämmas redan när uppgifterna samlas in och att ändamålen måste ha en viss precision. Detta innebär enligt Datainspektionens mening att det i regel krävs skriftliga instruktioner till användarna om vilka uppgifter som är relevanta att lämna i ett fritextfält. Instruktionerna bör exempelvis ange hur värderande omdömen om eleven skall formuleras och att kränkande uttalanden inte är tillåtna.

I ärendet har framkommit att Skolwebben innehåller fritextfält i anslutning till IUP och skriftliga omdömen. Till stöd för denna dokumentation har skolans lärare fått en kopia av Skolverkets "Allmänna råd för den individuella utvecklingsplanen med skriftliga omdömen". Vidare har dokumentet "Kommentarbanker och skriftliga omdömen" delats ut på skolan. Kommentarbanken utgörs av ett större antal fasta formuleringar som lärarna kan använda istället för att formulera sig fritt.

Utifrån ovan nämnda omständigheter är det Datainspektionens samlade bedömning att Utbildningsnämndens personuppgiftsbehandling i fritextfält inte strider mot 9 § punkten c) PuL.

Säkerhetsåtgärder

I PuL finns bestämmelser om säkerhetsåtgärder. I lagens 31 § första stycket anges följande.

”Den personuppgiftsansvarige skall vidta lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att skydda de personuppgifter som behandlas. Åtgärderna skall åstadkomma en säkerhetsnivå som är lämplig med beaktande av

- a) de tekniska möjligheter som finns,
- b) vad det skulle kosta att genomföra åtgärderna,
- c) de särskilda risker som finns med behandlingen av personuppgifterna, och
- d) hur pass känsliga de behandlade personuppgifterna är.”

Bestämmelsen innebär, enligt Datainspektionen, att känsliga personuppgifter enligt PuL eller andra personuppgifter som kan anses vara integritetskänsliga, t.ex. för att de omfattas av sekretess eller rör den enskildes personliga förhållanden, får lämnas ut via Internet endast till identifierade användare vars identitet är säkerställd med en teknisk funktion som asymmetrisk kryptering, exempelvis e-legitimation, engångslösenord eller motsvarande.

I ärendet har framkommit att Utbildningsnämnden behandlar integritetskänsliga personuppgifter, vilket utgörs av de uppgifter som dokumenteras vid framtagandet av IUP med skriftliga omdömen. Värderande omdömen om elevers sociala utveckling, exempelvis elevers förmåga att ta ansvar, visa respekt för andra, hantera sina känslor och kunna samarbeta är enligt Datainspektionen, typiskt sett, integritetskänsliga uppgifter nära kopplade till elevernas personliga förhållanden och privata sfär.

Vidare har framkommit att personal har åtkomst till Skolwebben över Internet genom inloggning med personnummer, lösenord och engångslösenord. Vårdnadshavare ges åtkomst över Internet genom e-legitimation. Elevernas åtkomst över Internet sker emellertid med användarnamn och lösenord. Uppmärksammas skall dock att eleverna inte ges åtkomst till integritetskänsliga personuppgifter.

De redovisade säkerhetsåtgärderna vid behandlingen av personuppgifter i Skolwebben uppfyller enligt Datainspektionens mening säkerhetskraven i PuL beträffande integritetskänsliga personuppgifter.

Bevarande och gallring

I PuL finns bestämmelser om grundläggande krav på behandling av personuppgifter. I 9 § punkten i) PuL anges följande.

”Den personuppgiftsansvarige skall se till att personuppgifter inte bevaras under en längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålen med behandlingen.”

Bestämmelsen skall dock bara tillämpas i den mån det inte i annan lag eller förordning finns avvikande bestämmelser. Detta framgår av 8 § andra stycket första meningen PuL, där följande anges.

”Bestämmelsen hindrar inte heller att en myndighet arkiverar och bevarar allmänna handlingar eller att arkivmaterial tas omhand av en arkivmyndighet.”

I ärendet har framkommit att Utbildningsnämnden inte gallrar uppgifter i Bosko eller i Skolwebben. För Bosko uppges att Utbildningsnämnden inte fattat något beslut om att inte gallra, utan att arbetet med att ta fram en gallringsplan ännu inte har nått ända fram.

För Skolwebben anförs emellertid att alla uppgifter skall bevaras för alltid.

Att personuppgifter som inte längre behövs skall gallras är en av hörnstenarna i integritetsskyddslagstiftningen. Att samtliga personuppgifter, som i Skolwebben behandlas i och för elevers skolgång, bevaras för all framtid kan enligt Datainspektionen utgöra ett integritetsintrång. Finns det ingen plan för *vilka uppgifter* som skall bevaras för framtiden och hur bevarandet skall gå till är det enligt Datainspektionen svårt att hävda att bevarandet är befogat. Datainspektionen ställer sig därför frågande till om Utbildningsnämnden verkligen har något behov av att spara sådana personuppgifter som inte omfattas av specifika bestämmelser om bevarande eller annars bedöms nödvändiga för att t.ex. tillgodose rätten att ta del av allmänna handlingar, behovet av information för rättskipning och förvaltning eller vetenskapliga ändamål (forskning). I sammanhanget vill Datainspektionen upplysningsvis uppmärksamma Utbildningsnämnden på Riksarkivets allmänna råd (RA-FS 2002:2) om bevarande och gallring av handlingar rörande kommunernas och landstingens utbildningsväsende. I de allmänna råden anges bl.a. vilka handlingar som bör bevaras och vilka som kan gallras. Bland de handlingar som kan gallras nämns exempelvis skriftlig information sammanställd i samband med utvecklingssamtal, rutinkorrespondens, frånvaroregister och handlingar som legat till underlag för frånvaroregistret m.m.

Mot bakgrund av ovanstående förutsätter Datainspektionen att Utbildningsnämnden, på uppgiftsnivå, analyserar och utvärderar behovet av bevarande av uppgifter i Skolwebben och utifrån detta tar fram riktlinjer och rutiner för bevarande och gallring av personuppgifter. Datainspektionen vill att Utbildningsnämnden senast den 30 april 2010 lämnar in en redogörelse till

Datainspektionen för hur arbetet med att ta fram rutiner för bevarande och gallring har omhändertagits. I sammanhanget vill Datainspektionen upplysningsvis informera om vikten av att Utbildningsnämnden även försäkras sig om att personuppgiftsbiträdet Tieto följer nämndens rutiner för bevarande och gallring.

Hur man överklagar

Om Ni vill överklaga beslutet ska Ni skriva till Datainspektionen. Ange i skrivelsen vilket beslut som överklagas och den ändring som Ni begär. Överklagandet ska ha kommit in till Datainspektionen senast tre veckor från den dag beslutet meddelades för att kunna prövas. Datainspektionen sänder överklagandet vidare till Länsrätten i Stockholms län för prövning om inspektionen inte själv ändrar beslutet på det sätt Ni har begärt.

Beslut i detta ärende har fattats av teamledaren Erik Janzon i närvaro av IT-säkerhetsspecialisterna Magnus Bergström och Mikael Ejner samt juristerna Ulrika Harnesk och Patrik Sundström, föredragande.

Erik Janzon

Patrik Sundström